

«Als teòlegs ens cal un contacte molt més dir

El jesuïta Víctor Codina imagina una altra Església possible a «Sueños de un viejo teólogo»

Joan Andreu Parra

«Després d'això, vessaré el meu esperit sobre tothom: els vostres fills i les vostres filles profetitzaran, els vostres vells tindran somnis, i els vostres joves, visions...» Aquesta citació del profeta Joel que va fer servir Pere el dia de Pentecosta (Fets 2, 14-17) va suscitar una determinació en el jesuïta Víctor Codina (Barcelona, 1931): «Ara que soc vell haig de pensar quins són els meus somnis.» Resultat: el llibre *Sueños de un viejo teólogo* (Ediciones Mensajero, 2017).

Amb quina disposició d'ànim ha escrit el llibre? Creu que aquests somnis aixecaran alguna suspicàcia?

L'he escrit com a professor jubilat, amb la qual cosa tinc més llibertat que quan estàs fent classe. I amb un fonament bíblic: la importància de l'Esperit en la història i en l'Església. L'Esperit ens acosta a Jesús de Natzaret, per això recomanaria començar el llibre pel capítol de la pneumatologia (l'Esperit Sant). Des d'aquí es comprenen moltes coses: el Vaticà II, la situació del Papa avui... No pretenc ofendre ni condemnar ningú, perquè dic allò que somio i no vol dir que tot sigui veritat. El lector haurà de veure si aquests somnis són bogeries o és possible que siguin veritat.

A la dedicatòria podem llegir que un «vell teòleg» parla a les noves generacions «perquè també comencin a somiar».

No és casual que el text dels Fets dels Apòstols, d'on parteix el llibre, digui que l'Esperit parla als joves i als vells. Són sectors molt vulnerables i és propi de l'Esperit actuar des de baix, des dels pobres. Dedico el llibre als joves perquè puguin pensar que una altra forma d'Església és possible i, a partir dels meus somnis, ells també puguin somiar.

Què és el que no ens deixa somiar?

Hi ha manca de fe en l'Esperit i manca d'esperança. Déu treballa en el món: l'Esperit és de novetat i sempre resulta sorprenent. Tancar-se únicament en les coses que són tangibles ens limita moltíssim a l'hora de pensar en el futur.

Amb el papa Francesc, estem en un somni? Creu que els somnis del llibre són compartits?

El que estem vivint amb Francesc no és un somni, és una realitat i, en molts aspectes, és irreversible. És allò que molts havíem somiat i que ara esdevé realitat. En el fons, el Papa no fa més que portar a terme fins a les últimes conseqüències el Concili Vaticà II, que després d'uns anys havia quedat una mica enterbolit. En aquest sentit, això que diu el Papa té futur. Després d'uns anys d'un cert hivern eclesial, amb el Papa es recupera la primavera eclesial de Joan XXIII i del Concili.

Amèrica Llatina des de Bolívia

Vostè viu a Bolívia i ha conegut la Teologia de l'Alliberament. Quin llegat ha deixat?

L'Església d'Amèrica Llatina ha fet un camí molt important. I això ho

Víctor Codina a la seu del centre d'estudis Cristianisme i Justícia, del qual és membre i on publica habitualment.

«El Papa porta a terme fins a les últimes conseqüències el Concili Vaticà II»

«La veu de les dones per demanar que es respecti la seva dignitat i els seus valors és una veu de l'esperit»

«I have a dream...»

«Ens adonem que és l'Esperit del Senyor qui ens està tancant algunes portes, mentre ens insinua camins nous? Ens adonem que el que ens està passant no és senzillament la conseqüència d'una crisi, sinó que és part important del disseny de Déu sobre la nostra vida?» Codina recull aquestes interpel·lacions del bisbe Santiago Agrelo al llibre *Sueños de un viejo teólogo*, on d'una manera lliure i utòpica somia «una Església més propera al seguiment del Jesús pobre i humil de Natzaret.»

Víctor Codina és jesuïta, doctor en Teologia i ha estat professor d'aquesta matèria a Sant Cugat i des del 1982, quan s'hi trasllada, a Bolívia, a la Universitat Catòlica de Cochabamba. A Codina, però, el distingeix el fet d'haver baixat de la càtedra i amarar-se de la realitat de les comunitats eclesials de base de Bolívia. Això li ha donat saviesa i, alhora, humilitat. Benvingut un llibre que aborda dotze qüestions palpitants (la iniciació cristiana, el laïcat, la vida religiosa, els ministeris, l'ordenació de la dona, el papat i la cúria, entre altres) amb llibertat i des de la confiança en l'obra discreta i silenciosa de l'Esperit. *I have a dream...*

llego amb el somni de Joan XXIII: que el rostre de l'Església que sorgís del Concili fos l'Església dels pobres. Com que el Concili estava liderat per bisbes i teòlegs centreeuropeus, el tema dels pobres no va ser prioritari. Però va haver-hi un grup de bisbes liderat per Hélder Câmara que van fer el «pacte de les catacumbes.» Al manifest proposaven als bisbes viure a prop del poble i portar un estil de vida senzill. Això és el que Medellín (1968) i Puebla (1978) assumiran: l'opció pels pobres. També ho reprenen Joan Pau II i Benet XVI. Aquest darrer, a la Conferència dels bisbes a Aparecida (2007) diu que l'opció pels pobres està implícita en la nostra fe cristològica. Per tant, és una tradició que queda, encara que la teologia de l'alliberament pugui desaparèixer.

En el llibre parla del pentecostalisme i de la renovació carismàtica. Què n'opina, d'aquests moviments?

En part són una reacció davant de la poca presència que l'Esperit Sant ha tingut en molts sectors de l'Església, sobretot teològics, però també pastorals. En principi, és una cosa positiva, però com tot do de l'Esperit necessita ser discernit. I, per fer-ho, cal mirar Jesús de Natzaret. Per tant, si aquest esperit pentecostal o carismàtic no ens porta als pobres, a la creu, a l'opció pels altres, aleshores és un esperit molt dubtós.

Vida religiosa minvant, laïcat creixent

Al llibre constata que, pel que fa al rol de la dona, l'Església «manté una tradició patriarcal». Confia que amb Francesc s'obrirà la porta al ministeri femení?

Una lectura bíblica contextualitzada, crítica i no fonamentalista-literalista ens portaria a una obertura. Hi ha coses que en temps de Jesús serien inexplicables, com que una dona fos cap d'Estat. En canvi, Jesús s'acosta a les dones, fa que siguin les primeres missioneres, són les més fidels fins a la creu, van al sepulcre i són les encarregades d'anunciar als apòstols la resurrecció. Després, tot això ha quedat oblidat. La veu de les dones a la societat i a l'Església per demanar que es respecti la seva dignitat i els seus valors és una veu de l'esperit. Per això me n'alegro molt que el Papa hagi creat una comissió sobre el diaconat de la dona. Tindrà repercussions positives ecumèniques, a l'Església ortodoxa, l'anglicana i la luterana.

La vida religiosa en retrocés i l'actual situació d'escassetat de vocacions obligarà l'Església a ser més creativa i explorar altres tipus de compromís religiosos?

L'Esperit tanca i obre portes. Aquesta manca de vocacions és una porta que s'està tancant per un estil de vida religiosa i de ministeri també i que ens obre altres portes. Per exemple, de cara al ministeri ja fa anys (fins i tot al Vaticà II) que hi ha veus que demanen l'ordenació de *viriprobat* [homes amb experiència, ordinàriament casats que puguin ajudar l'Església i, per tant, rebre el ministeri de prevere.] I al Papa

«Contacte amb el poble i sobretot amb els pobres»

li han tornat a demanar des del Brasil, on hi ha una manca greu de ministres. I els va respondre: «Que m'ho demanin els bisbes.» És a dir, el Papa no pot fer un canvi a l'Església ell tot sol si des de la base no hi ha un clam.

De cara a la vida religiosa, també es tanca la porta d'una vida religiosa més estructurada i més poderosa i s'obre un altre tipus de vida que té present la «minoritat», que deia sant Francesc. Els germans de Foucauld es diuen «petits germans»; sant Ignasi també parlava de la «mínima Companyia» —potser els jesuïtes això no ens ho hem cregut gaire. Anem a un tipus de vida religiosa més senzilla, més a prop del poble. En minoritat numèrica però compensada per una qualitat mística més gran i per una dimensió nova, la relacional.

És l'hora dels laics?

Potser hi ha hagut una certa inflació de vida religiosa i ara és l'hora dels laics. Encara que el Papa diu moltes vegades que el rellotge s'ha aturat. Això que pot semblar una cosa dolenta comparada amb els temps de cristiandat, si la mireu amb uns ulls nous, com diu el bisbe Santiago Agrelo, forma part del disseny salvífic de Déu. L'hem de mirar com un temps de gràcia, com un *kairós* i, per tant, obrir aquestes portes. Els joves ens han d'ajudar a discernir aquestes noves portes que s'obren.

Vostè ha format laics socialment compromesos en les comunitats de base. Quines experiències d'empoderament del laicat es poden traslladar aquí?

Tot el que sigui formar grups comunitaris és essencial a l'Església. Comunitats que reflexionin sobre la Paraula de Déu, que preguin i es comprometin a posar-la en pràctica: això és una cosa viva per a l'Església i que es pot aplicar. Aquí entren diferents Moviments i grups a tots els nivells socials, començant per la gent més pobre, però també per la gent benestant.

Teologia mancada d'olor d'ovella

Vostè ha mantingut contacte amb la Facultat de Teologia, però també amb les ciutats bolivianes d'Oruro i Santa Cruz i anteriorment amb les barris obrers de l'Hospitalet i Terrassa. Què li manca, a la teologia, per «fer olor d'ovella»?

Ens cal un contacte molt més directe amb el poble i sobretot amb els pobres, en definitiva, entendre que els pobres són un autèntic lloc teològic. També aquí entraria la religiositat, la pietat del poble: és un lloc on la fe realment s'expressa vitalment i això a

Al seu llibre recent, Codina ofereix, en clau utòpica, alternatives viables per a una altra manera de ser Església.

«El Papa no pot fer un canvi a l'Església ell tot sol si des de la base no hi ha un clam»

«Anem a un tipus de vida religiosa més senzilla, més a prop del poble»

«Tot el que sigui formar grups comunitaris és essencial a l'Església»

Amèrica Llatina és molt important. Un tipus de teologia que estigui més a la vora dels pobres procurarà enriquir-se amb aquesta fe i també proposar els seus problemes: moltes qüestions que discuteix la teologia estan molt lluny de la realitat.

Parlem de la «Teologia del poble» que inspira Francesc?

Va per aquí. A més de la Teologia de l'Alliberament clàssica, hi ha la teologia argentina que considera que

el pobre no és purament una persona econòmicament feble i marginada, sinó que és una persona d'una gran riquesa humana, cultural, religiosa, cristiana. I que, per tant, d'ell podem aprendre. Moltes coses que el Papa diu sobre els pobres i el poble, que potser a Europa desperten una certa sospita (fins i tot diuen que és comunisme), són Evangeli pur.

La consigna de l'Església després del Concili Vaticà II era l'aggiornamento. Està avui l'Església en aquesta disposició?

L'aggiornamento encara està en procés i el Vaticà II encara no ha estat rebut [assimilat vitalment.] Encara hi ha molt a avançar, per exemple, un diàleg amb el món modern, amb la ciència, amb les dones, amb els joves, amb les cultures, amb les religions, amb els pobres... El papa Francesc ha fet molt però encara queda molt més per avançar i, a part d'això, és difícil perquè ja en el Concili hi havia una minoria una mica intransigent que ha anat creixent durant aquests anys. Per tant, el Papa té una certa oposició de gent que, en el fons no és que l'ataquin a ell, sinó al Vaticà II.

Gairebé setanta anys com a jesuïta atorguen una determinada manera d'entendre el món?

Quan un és gran, per no dir vell, mira les coses amb una certa distància i se centra en allò que és més essencial. Com diu un company, a la nostra edat ens interessa més l'escatologia que el dret canònic. Això fa també que un tingui més llibertat per dir el que pensa i, per tant,

Bolívia i l'amistat amb Lluís Espinal

Des del 1971, Codina es relaciona amb Amèrica Llatina i viatja als estius a Bolívia, Veneçuela i l'Argentina. L'assassinat del seu amic i company Lluís Espinal el 1980 (precisament tres dies abans de matar Óscar Romero) amb qui pràcticament havien fet tota la formació junts, provoca un tomb en la seva trajectòria. El santfruitosenc Espinal, «és un signe de llibertat i de democràcia a Bolívia. El president Evo Morales en algunes preses de possessió cita Túpac Amaru, alguns indis aimares i al final Lluís Espinal.»

«L'Espinal era tímid, reservat, profundament religiós, diria místic, també amb una vena poètica, amb una gran sinceritat i capacitat d'autenticitat. Arriba a Bolívia el 1968, precisament l'any de Medellín, i això va fer que tingués una visió molt profètica davant de situacions com ara dictadures i per això el van matar», recorda Codina. «La mort de l'Espinal va ser un dels motius per demanar anar a Bolívia el 1982», continua.

Li proposem a Codina que condensi les aportacions vitals de l'estada a Bolívia i no dubta a posar en primer lloc la realitat de la pobresa: «A Amèrica Llatina la pobresa és esclatant.» També li impressionen «la religiositat, la senzillesa i l'afabilitat de la gent». Codina destaca el «seu sentit còsmic, tel·lúric, la relació amb la Terra, per tant, l'harmonia amb el món. L'ideal a Bolívia és viure bé davant del viure sempre millor. Viure bé és una vida digna, en comunió amb les persones, amb la natura i amb Déu.»

per somiar. Però he hagut de fer molts canvis, perquè he passat del preconcili al Concili Vaticà II, d'Europa a Amèrica Llatina. I, amb el papa Francesc, d'alguna manera, retrobo les meves inspiracions d'Amèrica Llatina i les aspiracions més fons del Concili. I tot això amb esperança. És l'Esperit qui ens dona aquesta esperança i confiança que la història no va cap al caos sinó cap a la vida. Per això un parla amb molta pau i alegria.

VEREMUNDO
velón veremundo lo mejor del mundo

Distribuidor exclusivo para España de **FULGOR SERVICE** **SLABBINCK**
veremundo@veremundo.com - www.veremundo.com

Partida Fanecaes, s/n. - Apdo. Correos 19 - 46860 ALBAIDA (Valencia) - Tel.: 962 900 971 - Fax: 962 901 362